

ROMANTINĖ BALTOFILIJĄ LATVIJOS ISTORIOGRAFIJOJE

ZENONAS BUTKUS

Tebebado akis aktuali, nors gal jau banali tiesa: iš visų kaimyninių šalių Latvijos istoriografija mums mažiausiai pažįstama. Reta išimtis šia prasme Zenono Ivinskio moksliniai darbai, kuriuose gausiai naudojami ir įvertinami Latvijos istorikų tyrinėjimai. Antai garsiojoje Lietuvos istorijoje jis plačiai rėmėsi H. Moros (Moora), A. Spekės (Spekke), Šmito P., Šturmo E., Straubergo K., Švabės A. ir kitų Latvijos istorikų, archeologų bei etnologų studijomis, periodizuodamas Lietuvos istoriją, siejo ją su svarbiausiais Latvijos ir Estijos praeties laikotarpiais.¹

Norėdami bent kiek prisidėti prieš šios tyrinėjimų krypties ir mėginsime aptarti romantinę baltofiliją Latvijos istoriografijoje.

Romantinė baltofilija, mūsų supratimu, – tai istorinė ir kultūrinė koncepcija, kurios autoriai baltų praetį, pirmiausia pagonybę, traktuoja kaip atskirą civilizacinę monadą, supriešindami ją su krikščioniška Vakarų kultūra. Pagoniška kultūra, jų manymu, sudariusi tautiškumo šerdį, tautos dvasios pagrindą. Jos praradimas sukėlęs grėsmę pačiam tautiškumui.

XIX a. romantinis požiūris į istoriją labai padėjo lietuvių ir latvių tautoms atgimti, idealizuotos praeties iškėlimas, prisiminimas apie didžiavirų žygius padėjo joms susitelkti, atgauti istorinę savigarbą, paskatino jas siekti valstybingumo. Vis dėlto vėliau lietuvių ir latvių praetį ieškojimas vien garbingų įvykių neskatinė moksliskumo, net kliudė objektyviau nušviesti Baltijos šalių praetį, surasti jų vietą Europos istorijoje.

Suprantama, tautiniai jausmai be galo svarbus, nesilpstantis veiksnys, taip pat skatinantis ir mokslinę kūrybą. Į jį neatsižvelgus, bet kokie Europos vienijimo, demokratijos ir politinės kultūros plėtojimo planai nueis niekais. Bet blogai, kai tas veiksnys tiesiogiai prasiskverbia į argumentų lygį, kai ne tik skatina tautos garbei kurti nepriekaištingą mokslą, bet ir pastūmėja formuoti palankius argumentus, jei, anot A. Šapokos, „mažos klaidos čia“ tampa „leistinos“.

Palinkti į baltofiliją Latvijos istoriografija neturėjo palankių sąlygų, jau vien todėl, kad latvių istorija nebuvo galbūt tokia garbinga kaip lietuvių. Ne dėl kultūrinio ar politinio atsilikimo, o daugiausia dėl ypač pavojingos geopolitinės padėties, dėl to, kad latvių žemė atsidūrė agresijos smailioje, ji buvo užkariauta dar XIII a. Latviai net 700 metų vilko svetimšalių jungą.

Atgimstanti latvių tauta XIX a. nedaug tegalėjo pasisemti įkvėpimo, savigarbos iš savo praeities, pirmiausia iš politinės istorijos. Jų atgimimo veikėjai jaunatviai istoriją mažai ir tetryninėjo – tarp jų beveik nėra istorikų. Buvo aiškinama, jog pirmiausia reikia nagrinėti ne svetimšalių valdomos Latvijos istoriją, o latvių tautos istoriją, jos kultūrą. Vos ne visi jaunatviai metėsi į kultūros ir meno tyrinėjimus. Ypač kruopščiai jie rinko ir analizavo dainas. Buvo nustatyta, kad dainingumu latviams negali prilygti jokia tauta pasaulyje. Dainos gana plačiai buvo naudojamos ir kaip istorinis šaltinis. Jomis remiantis vėliau imta rekonstruoti ne tik kultūrinius, bet ir socialinius, net politinius, procesus.

Dalis jaunatvių, Livoniją laikydami vokiška valstybe, aiškino, jog latviai vis dėlto turi viduramžių valstybingumą: tai Lietuvos valstybė. Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė esanti ne vien lietuvių, bet ir visų baltų valstybė. Jos istorija – ir latvių istorijos dalis. Laikydami tokias nuostatas, latviai dar XIX a. mėgino parašyti Lietuvos arba bendrą lietuvių ir latvių istoriją. Vos prasidėjus jaunatvių sąjūdžiui, jo dalyvis Jurgis Alunanas 1858 m. išspausdino gana išsamią Lietuvos istoriją iki Žalgirio mūšio², o F. Veinbergas 1885 m. – bendrą latvių ir lietuvių istoriją iki unijos su Lenkija. Pastarasis rašė, kad Lietuvos istorija yra „tas pats, kas latvių istorija: Lietuvos istoriją latvis gali laikyti savo tėvynės istorija“³.

Tiek J. Alunanas, tiek F. Veinbergas aiškiai idealizavo lietuvių ir latvių praeitį, piešė ją romantinėmis spalvomis, ypač aukštino Lietuvos kunigaikščius, jų žygius. J. Alunanas sureikšmino ir Lietuvos kunigaikščių vardus: Mindaugas – tai Mintautas, tautų mynėjas, Gediminas tai Gudminas, gudų minėjas, Algirdas – Algertas, vyras, kuris žmones alumi girdo. Legendinės asmenybės nebuvo atskiriamos nuo tikrai nustatytų. F. Veinbergas savo istorijoje Ringaudui skyrė daugiau vietos negu Mindaugui. Nevengta ir istorijos modernizavimo. Naujai išleidęs F. Veinbergo darbą, patvarkęs jį ir papildęs, Julijus Bračas jau XX a. tris Algirdo žygius į Maskvą lygino su latvių šaulių įsitvirtinimu Rusijoje. Neva subolševikėję latvių šauliai užėmė ir laikė savo rankose Maskvą, sekdami Algirdo pėdomis. Tik dėl to, kad neturėjo tokio gabaus vado kaip Algirdas, jie negalėję savo pergalių išnaudoti latvių reikalui.⁴

Kaip didžiausia nelaimė minėtuose darbuose suprantamas krikščionybės priėmimas. „Jei lietuviai su žemaičiais, – rašė J. Bračas, – XIII a. būtų priėmę krikščionybę, tai jie taip pat kaip ir latviai ar prūsai būtų patekę į vergovę ir vilkę svetimšalių jungą“⁵. Taip vėliau lietuviams ir atsitikę, kai jie priėmė krikštą iš lenkų⁶. Atsisakę savo senojo tikėjimo, aiškiai prarado ir savo tikrąją tautinę dvasią bei atsparumą gintis nuo priešų. O senoji aiškių tikyba niekuo nenusileidusi krikščionybei. Kaip ir

krikščionys, jie tikėję tik į vieną Dievą ir turėję savo bažnyčią⁷. Todėl krikščioniškosios kultūros kūrimasis Lietuvoje ir Latvijoje iš viso nebuvo nagrinėjamas.

Vis dėlto aiškiai baltofiliski darbai Latvijos istoriografijoje yra ne-gausūs. Jie net nesudaro atskiro istoriografinio etapo, o lieka kažkur šalia pagrindinės istoriografinės linijos. Tokio fenomeno kaip Daukantas, ilgam nubrėžusio pagrindinę istorinės minties kryptį, manome, latviai ne-turi. Žymiausias latvių atgimimo ir apskritai XIX a. latvių istorikas yra Janis Krodznieks. Bet jis aiškiai ne romantikas, o kritikas, puikiai išmanęs kritinį metodą. Todėl latvių istoriografija, dar tik pradedanti, iš karto buvo kritiška, buvo laikomasi deviso: ten, kur tyli istoriniai šaltiniai, ten baigiasi istoriko darbas.

Į kritiškumą gal kiek stumtelėjo latvius protestantų tikėjimas, pro-
testantizmo etika, dėl jos poveikio paplitęs polinkis į racionalumą, emo-
cijų varžymas. Dar labiau veikė vokiečių istoriografija, kurioje gana išsa-
miai buvo nagrinėta Latvijos ir Estijos praetis. Nors vokiečių istoriogra-
fijoje nevengta tendencingumo, bet joje buvo taikomas kritinis metodas,
daug remtasi šaltiniais. Latvių istorikai, tik pradėję tyrimus, jau turėjo
po ranka daugiatomius dokumentų rinkinius, leistus ištisomis serijomis
XIX a. viduryje.

Tarpukario laikotarpiu Latvijos istorikai labiau negu Lietuvos buvo
atitolę nuo visuomenės telkimo, auklėjimo uždavinių. Mat Lietuva tarpu-
kary turėjo dvi skaudžias Vilniaus ir Klaipėdos problemas. Lietuvius tau-
tai reikėjo būti susitelkusiai. Istorikai irgi negalėjo likti nuošaly. Tuo
tarpu po I pasaulinio karo susikūrusi Latvijos valstybė neturėjo jokių
tarptautinių ar teritorinių problemų. Visos latvių žemės buvo sujungtos
į Latvijos valstybę. Saugumo problemos tuomet Baltijos šalims neatrodė
aktualios. Gal dėl to Latvijos istorijos mokslo politikoje praeities ideali-
zavimas, baltofiliskumas nebuvo toleruojamas, stengtasi jį išguiti. Tai ro-
do Latvijos švietimo ministro prof. A. Tētelio žodžiai, pasakyti latvių
istorijos mokytojų kongrese. Jis teigė: „Dar atstatytoj Latvijojej mums ten-
ka matyti bandymą senuosius latvius padaryti kažkokia išimtinu, kuo ne
vienintele Europos kultūros tauta, vienintele pažangos skleidėja, kelio
rodytoja, didele ir galingesne už kitas tautas. Ar tuo mes patarnausim
savo tautai, jei įtrauksim į senųjų latvių tarpą variagus, vikingus, rusus,
net gotus? Kaip ir gėda būtų, kad tokia didelė, taip plačiai paplitusi
tauta, nuo Suomijos įlankos ligi Konstantinopolio, Maskvos ir t. t., kuri
taip daug karinės pagalbos teikusi kitoms tautoms, per trumpą laiką
susitraukė ligi nedidelės Latvijos ir XIII šimtmetyje leidžia save užka-
riauti vokiečiams“⁸.

Daugelis latvių istorikų turbūt laikėsi panašios nuostatos, kaip ir cituotas ministras, taip pat istorikas. Stambiausiuose, reikšmingiausiuose apibendrinančiuose Latvijos istorijos veikaluose, išleistuose tarpukariu, ryškesnės baltofilijos, net praeities idealizacijos nė su žiburiu nerasti. Atvirkščiai, visur griežta šaltinių kritika, net per didelis susikaustymas, susivaržymas. Nekeliama jokių hipotezių, kurių negalima pakankamai paremti šaltiniais. Tai liudija turbūt žymiausias tarpukary išleistas apibendrinantis darbas „Latvių istorija“. Jis turėjo būti 3-jų tomų, bet išėjo tik vienas 1938 m., iš esmės skirtas Latvijos proistorei. Jį redagavo jau minėtas A. Tentelis ir turbūt žymiausias tarpukario Latvijos istorikas, prof. Francis Balodis⁹. Čia Latvijos proistorė išanalizuota tikrai objektyviai, remiantis kritiniu metodu. Tą patį galima pasakyti ir apie kitus stambius veikalus – 1936 m. išėjusį darbą „Latviai“¹⁰, 1934 m. – „Senovės latvių gentys“¹¹.

Latviai neturi tokios istorikų plejados, kokią turi lietuviai ir kurią sudaro Česlovas Gedgaudas, Aleksandras Račkus, Jūratė Statkutė de Rosales ir kt. Mažai latvių, įrodinėjančių, kad baltai buvo aktyviausi Didžiojo tautų kraustymosi dalyviai, Vakarų Romos imperijos griovėjai. Kartais, remiantis latvių kalbos duomenimis, aiškinama, kad upės Oderio pavadinimas kilęs nuo latvių Udrs (ūdra). Ten veisėsi daug ūdrų. Analogiškai Laba (Elbė) nuo žodžio labs (labas) ir panašiai. Tačiau žymesniuose istoriniuose darbuose tokių aiškinimų nėra. Jau pirmasis žymus latvių istorikas J. Krodnieks teigė, kad Volfgango Lazijaus paskelbtas herulių „Tēve mūsu“ yra užrašytas gryna, aiškia latvių kalba¹³. Latvių istorikai netgi nemini galindų, dalyvavusių žygiuose prieš Romą. Pas mus šis faktas jau yra įtvirtintas net mokyklai skirtuose Lietuvos istorijos vadovėliuose.

Latvių istorikas A. Speke (Spekke) rašė specialius darbus apie baltų istoriją Didžiojo tautų kraustymosi metu. Ypač vertingas jo pranešimas, perskaitytas Romoje 1938 m. kovo 3 d. tema „Baltų tautos krikščioniškos eros pirmam tūkstantmety“.¹⁴ Tačiau nei čia, nei kitame straipsnyje, skirtame aisčių santykiams su Ostgotų karaliumi Teodoriku,¹⁵ A. Speke nieko nepasako apie baltų dalyvavimą žygiuose prieš Romą, nuo kalbotyros duomenų net atsiriboja.

Latviai gana nepalankiai vertina Lietuvos ir kitų šalių istorikus, kurie suranda baltus, šturmuojančius Vakarų Romos imperiją. Kaip žinoma, ne tik kai kurie lietuviai, bet ir anglų etnologas bei kalbininkas Robertas Gordonas gotus laikė baltais¹⁶. Amerikiečių istorikai R. L. Reynolds ir R. S. Lopez teigia, kad Odoakras vadovavo ne skirams, o baltams¹⁷. Ypač didelį triukšmą Latvijoje sukėlė čekų kalbininko ir istoriko Kristiano Turnvaldo (Turnwald) darbai. 1968 m. Latvijos žurnale „Archeo-

logija ir etnografija“ (Nr. 8) jis paskelbė straipsnį „Proistorinės Vidurio Europos baltai“. Jame įrodinėta, kad Čekijoje ir Slovakijoje, net visoje Vidurio Europoje iki Adrijos, gyveno baltai, gyveno anksčiau, prieš ateinant keltams ir germanams. Aiškinta, jog pavadinimas Praha kilęs nuo žodžio pragaras, Varšuva – nuo latvių kalbos žodžio varš (varis) ir t. t.

K. Turnvaldo straipsnis Latvijoje buvo sutiktas kritiškai, net pasipylė priešišių recenzijų kruša. Viskas buvo sukritikuota, paneigta.

Vis dėlto baltofilijos elementų apraiškų Latvijos istoriografijoje yra, nors ir labai nedaug. Aiškiai baltofilinių darbų yra labai nedaug ir jie beveik neveikia pagrindinės mokslinės istoriografijos. Baltofilijos apraiškų, tiesa, galima rasti ir pagrindinėje istoriografijoje.

Šios apraiškos atsirado daugiausia dėl to, kad Latvijos istoriją pirmiausia tyrinėjo svetimšaliai, ypač vokiečiai, rodę nemažai tendencingumo. Dar XX a. pradžioje jie įrodinėjo, neva seniausi Baltijos šalių gyventojai buvo germanai (gotai), o ugrofinai ir baltai čia atsikraustė gerokai vėliau, tik 5–7 a. po Kristaus, o ką jau bekalbėti apie kultūrtregerių teoriją, kad vokiečiai, užėmę latvių ir estų žemes, išgelbėjo pastaruosius nuo slavų antplūdžio, per kurį būtų visai sugrūsti į jūrą Rytų Pabaltijo gyventojai. Analogiškai kai kurie rusų istorikai tvirtino, kad Rytų Pabaltijys esąs natūrali Rusijos geografinė teritorinė erdvė. Latvių istorikai, žinoma, turėjo atsikirsti ir patys kartais neišvengdavo perlenkimų. Pavyzdžiui, imta aiškinti, kad latvių kultūra buvo aukštesnė negu jų kaimynų, todėl šie ir veržėsi į latvių žemes.

Pirmasis, kuris palankiai vertino latvių istoriją, buvo vokietis Garlybas Merkelis. Nors jis rašė vokiškai, bet dažnai vadinamas pirmuoju latvių nacionalistu¹⁸. Dar XVIII a. pabaigoje jis parašė žymiausią savo veikalą „Latviai“ ir dvitomę „Senovės Vidžemis“ istoriją¹⁹. Šiuose darbuose aiškinta, jog prieš vokiečiams ateinant latviai jau stovėjo aukščiausios civilizacijos prieangy, jog jie buvę labiau išsilavinę negu anuomet germanai, kai kariavo su Roma. Svetimšalių užkariavimai sustabdė latvių kultūros raidą: jie tiesiog buvo paversti gyvuliais. Jei ne tie užkariavimai, – rašė G. Merkelis, – latviai būtų užėmę garbingą vietą tarp Europos tautų, būtų turėję savo kantus irgi volterus²⁰.

Šitaip G. Merkelis samprotavo, ko gero, ne tiek dėl palankumo latviams, o todėl, kad laikėsi švietėjiškų pažiūrų, žavėjosi Ruso idėjomis, jo teorija apie senovėje buvusį „aukso amžių“. Gal veikė ir prorusiškas nusistatymas. G. Merkelis labai gyrė Ivaną IV Rūstųjį už tai, kad jis XVI a. užpuolė vokiečių valdomą Livoniją, negailėjo gražių žodžių ir kitiems Rusijos carams. (Matyt, neatsitiktinai G. Merkelio veikalas „Latviai“ buvo išverstas į rusų kalbą).

G. Merkelis nemažai rašė ir apie Lietuvą, labai ją gyrė. Jis palankiai vertino Lietuvos valstybės susidarymą, Mindaugo valdymą, atpasakojė Gedimino sapną ir t. t. K. Nastopka jau yra pažymėjęs, kad G. Merkelis įvedė Lietuvos temą į Latvijos istoriografiją²¹. Galbūt G. Merkelio darbai paveikė ir S. Daukantą, kuris savo bibliotekoje laikė jo „Vidžemės senovę“ ir „Latvius“.

G. Merkelio sukurtos istorinės schemos iš esmės laikėsi ir jaunatviai, tik ją pertvarkė, papildė. Antai K. P. Jakobsonas 1868 m. suskirstė Baltijos šalių istoriją į tris etapus: šviesa, tamsa ir aušra. Periodas iki vokiečių atėjimo – šviesa, jų valdymas – tamsa, prasidedantis latvių atgimimas – jau aušra. Latvių baltofilijai didesnę postūmį, atrodo, padarė švietėjų nei romantizmo idėjos.

Ryškiausia baltofilijos apraiška latvių istoriografijoje yra įrodinėjimai, jog iki vokiečių atėjimo XII a. pabaigoje – XIII a. pradžioje latviai turėję tikrą, gryną valstybingumą. Nesutinkama, kad ánuomet padauguvę buvo „politinis vakuumas“, kad tenai geriausiu atveju teegzistavo žemių konfederacija. Tos žemės, net valsčiai, neretai vertinamos kaip pilnakraujės valstybės, tik mažesnės apimtys, mažesnės teritorijos. Jos vadinamos karalystėmis. Mokykliniame vadovėlyje, išleistame 1921 m., tiesiog rašoma: „Dabar Latvijoje yra viena valstybė, o XIII a. jų buvo daug“²². Tik toks skirtumas. Baltai turėjo valstybės, tik nebuvo tarp jų vienybės. Tai paprastas politinis susiskaldymas. Aiškiausia tą mintį išdėstė jau minėtas J. Bračas. Jis rašė, kad prieš vokiečių užkariavimą „Aistija buvo susiskaldžiusi į mažas valstybes kaip senovės Graikija“²³. Įspūdingai lygina ir žymus bei autoritetingas latvių istorikas Arvydas Švabė, nurodęs, jog Rusią suvienijo vikingai, o Latvijos nebuvo kam suvienyti.²⁴ Be to, jis teigė, kad XIII a. pirmoje pusėje baltų tautos buvo pilnateisiai teisės subjektai, jų žemėse XII a. negyveno „nei vokiečiai, nei žydai, nei čigonai“.²⁵

Nevengta paankstinti ir socialinių bei ekonominių procesų. Be aiškesnio įrodymo A. Švabė teigė, kad latviai turėję „barbarų teisyną“²⁶. Net pirmojoje marksistinėje „Latvijos istorijoje“, kurią dar 1908 m. parašė K. Landeris, tvirtinama, neva jau VIII a. baltai turėję trilaukę žemdirbystės sistemą²⁷.

Iš solidžiausių ir vertingiausių Latvijos istorijos darbų baltofiliskumu labiausiai pasižymi jau minėto A. Švabės tyrinėjimai. Tai labai prieštaringas istorikas – ir romantikas, ir kritikas, gerai išmanęs Latvijos istorijos šaltinius. Jis – ir istorikas, ir teisininkas, parašė „Latvių teisės istoriją, „Latvijos istorijos“ vadovėlį. Bet vertingiausias A. Švabės darbas – dviejų tomų „Latvijos kultūros istorija“.

Pirmame tome, remiantis beveik vien dainomis, rekonstruota senoji latvių visuomeninė, politinė bendruomenė. Ji pavaizduota kaip tikrai subrendusi civilizuota visuomenė, lyg alternatyvi krikščioniškai Vakarų kultūrai. Tai labai įdomus ir sudėtingas tyrinėjimas.

Antrame tome išanalizuotas feodalizmas, susidaręs Latvijos teritorijoje. Feodalizmas, A. Švabės nuomone, buvo primestas Latvijai kaip visiškai subrendusi leninė, vasalinė sistema. Tad feodalizmas čia faktiškai buvo importuotas. Iki tol aiškių kilmingieji tiesiogiai bendravę su tauta be vasalų tarpininkavimo ir vos ne visi gyventojai turėję privatinę žemės nuosavybę – alodą.

Krikščioniškosios kultūros atsiradimo A. Švabė savo „Kultūros istorijoje“ nenagrinėja, tik pabrėžia, kad brandžiaisiais viduramžiais Bažnyčia prarado „ankstyvąjį komunizmą ir perėmė imperializmą“²⁸. Žinoma, vokiečių kultūros poveikis visiškai buvo neigiamas. A. Švabė visuose savo darbuose kėlė svarbiausią tikslą: grąžinti latvių tautai iš jos atimtą istoriją.

Baltofiliskumu visus latvių istorikus pralenkė J. Šliūpas, dar 1900 m. parašęs gana išsamią 342 pusl. Latvijos istoriją, kurioje pabrėžė, kad „latviams vokiečių kultūros neteko nei paragauti“.²⁹

Taigi romantinės baltofilijos apraiškų Latvijos istoriografijoje būta. Jos, žinoma, neskaitino objektyvumo ir moksliskumo. Bet paradoksalu, kad jos, nors ir netiesiogiai, galėjo pastūmėti Latvijos istoriografiją į priekį. Nematydami ypač garbingos politinės istorijos savo praeity, latviai gana anksti perėjo nuo įvykių prie procesų nagrinėjimo, metėsi į socialinių, ūkinių bei kultūrinių procesų analizę. Gana anksti jie yra pateikę ir dar reikšmingesnių novacijų. Jau ne sykį minėtas J. Krodznieks savo „Latvijos istorijos“ antrojoje laidoje, išleistoje 1920 m., ėmėsi tyrinėti latvių tautos mentalitetą, pažiūrų sistemą, analizavo, kaip latviai skaičiavo laiką, koks buvo jų požiūris į mirtį. Vadinas, latvių istorikai jau 1920 m. mėgino daryti kažką panašaus arba net tą patį, ką tik po devynerių metų 1929 m. pradėjo daryti prancūzų istorikai M. Bloch ir L. Febre, kūrę „Analų“ mokyklą. Deja, šie J. Krodznieko tyrinėjimai nebuvo išplėtoti, neturėjo jis žymesnių pasekėjų, nesukūrė savos istoriografinės mokyklos.

Apskritai latvių istoriografiją baltofiliskumas buvo apėmęs daug mažiau negu lietuvių. Nė viename latvių istoriografijos etape jis neapčiuopiamas kaip svarbiausia paradigma. Žinoma, jis labiausiai būdingas romantizmo epochai, bet pasitaiko ir pozityvizmo laikotarpiu ir vėliau, netgi šiomis dienomis. Tai nuolatinis istoriografinių pakopų palydovas, vis dėlto nedominavęs nė vienoje iš jų.

- ¹ Ivinskis Z. Lietuvos istorija iki Vytauto Didžiojo mirties. V., 1991. P. 28–29, 105, 106, 123 ir kt.
- ² A-n. Leischis // Mahjas weesis. 1958. Nr. 25, 27, 29, 31, 33, 34.
- ³ Is Latweeschu-Leischu wehstures. Rīga, 1985. Lpp. 6.
- ⁴ No aistu vēstures. Rīga, 1934. Lpp. 71.
- ⁵ Tēn pat. P. 58.
- ⁶ Tēn pat. P. 59.
- ⁷ Tēn pat. P. 28, 60.
- ⁸ Cit. iš Paleckis J. Latvija. K., 1938. P. 16.
- ⁹ Latviešu vēsture. Prof. Fr. Balodza un prof. A. Tēntela red. Sēj. 1-Rīga, 1938.
- ¹⁰ Latvieši. Rakstu krajums. Rīga, 1936.
- ¹¹ Latviešu senas ciltis. Rīga, 1934.
- ¹² Gedgaudas Č. Mūsu praeities biešķant. 1974; Račkus A. Gudonai (gotai) lietuvų tautos giminaičiai. Chicago, 1929; Statkute de Rosales J. Baltų kalbų bruožai Ilerų pusiasalyje. Chicago, 1985.
- ¹³ Krodznieks J. Latvijas wehsture. Sēj. 1. Lpp. 19.
- ¹⁴ Spekke A. Baltu tautas kristigas eras pirmajā gadu tūkstoši // Tautas vēsturei. Rīga, 1938. Lpp. 61–75.
- ¹⁵ Spekke A. Aistu sūtni prie Teodorika Ravenna // Latviešu vēsturnieku veltījums prof. Robertam Viperam. Rīga, 1939. Lpp. 294.
- ¹⁶ Latham, Dr. Robert Gordon. The Germania of Tacitus, with ethnological dissertation und notes. London, 1891.
- ¹⁷ Reynolds R. L., Lopez R. S. Odoacer: German or Hun? // American Historical Review, V. 52, 1946, p. 38–51.
- ¹⁸ Latvieši. Lpp. 315.
- ¹⁹ Merkel G. Latyši, osoblivo v Livonii, v ischode filosofskogo stoletije. M., 1870; Die Vorzeit Lieflands. Von. 9, Merkel. Berlin, 1790.
- ²⁰ Merkel G. Latyši... S. 8, 10.
- ²¹ Nastopka K. Lietuvių ir latvių literatūrų ryšiai. V., 1971. P. 29.
- ²² Švabe A. Latvijas vēsture. T. 1. Pamatskola 4 kl. Rīga, 1921. Lpp. 78.
- ²³ No Aistu vēstures. Lpp. 27.
- ²⁴ Švabe A. Latvjų kulturas vēsture. Rīga, 1921. D. 1. Lpp. 94.
- ²⁵ Švabe A. Latvjos vesture. D. 1. Lpp. 6.
- ²⁶ Švabe A. Latvjų kulturas vēsture. Sēj. 1. Lpp. 10.
- ²⁷ Landers K. Latvijas wehsture. Peterburgā, 1908. Lpp. 8.
- ²⁸ Švabe A. Latvjų kulturas vēsture. D. 2. Lpp. 95.
- ²⁹ Šliūpas J. Latvių tauta kitākart ir šiandien. Plymouth, 1990. P. 4.

ROMANTIC BALTICPHILIA IN LATVIAN HISTORIOGRAPHY

Z. BUTKUS

S u m m a r y

In this article it is shown that romantic Balticphilia (a historical, cultural concept of the authors who treat the past of the Balts, the first Pagonism, as a separate, civilized, closed system, putting it in opposition to Western, Christian culture) takes root in Lithuanian historiography and doesn't induce its modernity, nor its overthrowing of historicism; it only weakly influences Latvian historiography.

Balticphilic works are clearly not plenty. They don't even make up a separate, historiographical section. Latvian's haven't had such a phenomenon as Daukantas who had, for a long time, traced the direction of foundational, historical thought. The very first Latvian nationalist, G. Merkelis, was not a romantic, but he supported the ideals of the Enlightenment. Many of the Latvian Renaissance men were only slightly interested in history and they, therefore, drew their attention to the research of culture and art. The most notable XIX century Latvian historian, Janis Krodznieks, was not a romantic, but a critic.

Protestant ethics and the critical German historiographical influence encouraged the critical debates of the Latvian historians. Between the First and Second World Wars, Balticphilic idealization of the past was almost unprecedented, because Latvia didn't have international territorial problems. History, as well, didn't play such a big part in the revival of society nor such an educational role, as it did in Lithuania.

Balticphilic phenomena in Latvian historiography are, however, preceded. A number of Latvian historians, treating Livonia like a German state, idealized the Lithuanian Grand Duchy, indicating that it was not solely Lithuanian, but Latvian too; a pure state of the Balts. In 1858, J. Alunanas published a rather abstract Lithuanian historical work that covered the space of time up until the Battle of Zalgiris and, in 1885, F. Veinberas published a joint Latvian and Lithuanian history, up until Lithuania's unionization with Poland. In these works, Lithuanian princes were extolled, while the reception of Christianity was valued as the largest misfortune.

The most distinct Balticphilic phenomenon in Latvian historiography is the demonstration that, until the German arrival at the end of the XII century and the beginning of the XIII century, Latvians didn't have a real, fully-worthy state system. Kuoknese and Jersika were real states, but they were divided, not united.

Of the most solid, most valuable Latvian historical Balticphilic texts, A. Svalis' are the most distinguished: „True Latvian History“, „Latvian History“ (a course manual), and „Latvian Cultural History“ (two volumes).